

ТАФАККУР ВА ТАЛҚИН

*(Магистратура талабалари ва ёш олимларнинг
илмий мақолалар тўплами)*

**“Халқ билан мулоқот ва инсон
манфаатлари” йилига бағишланади**

Бухоро - 2017

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**“ХАЛҚ БИЛАН МУЛОҚОТ ВА ИНСОН
МАНФААТЛАРИ” ЙИЛИГА БАҒИШЛАНАДИ**

ТАФАККУР ВА ТАЛҚИН

**(Магистратура талабалари ва ёш олимларнинг
илмий мақолалар тўплами)**

“Дурдона” нашриёти

Бухоро, 2017

Фермада сут соғиш ва унга ишлов бериш жараёнида соғиш ва сутни тозалаш -7°C ҳароратда амалга оширилади. Сутга бирламчи ишлов бериш технологик схемасида уни тайёрлашда нордонлиги 20 гр.-дан юқори бўлмаган сутни қабул қилади ва уни сортларга ажратиб, тозалайди ҳамда таркибининг ёғлиги 2,5% бўлгунга кадар нормаллаштиради. Кейинги босқичда пастеризациялаш ва совитиш жараёнлари амалга оширилади. Сут ёғ ва сут плазмаси аралашмасидан иборат бўлиб, унда ёғ зичлиги $0,874-0,901\text{г/см}^3$ оралиғида ўзгариб туради. Бундай технологик жараёнда сепарациялаш аралашмадаги зичликлар фарқи асосланади.

Ушбу технологияни жорий этиш асосида сут компоненталарини сифатли ажратиб олиш имкониятига эга бўламиз.

Фойданилган адабиётлар руйхати:

1. Сувонкулов Ш., Абдуганиев З., Мамасов Ш. «Чорвачиликни механизациялаштириш ва автоматизациялаштириш». Самарқанд, «Н. Доба» ХТ матбаа бўлими, 2010й.

2. Тожибоев Б. М. «Чорвачиликни механизациялаштириш ва автоматизациялаштириш». Тошкент, Меҳнат. 2002й.

КАСЪ-ҲУНАР КОЛЛЕЖИНИНГ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯ ДАРСЛАРИДА ЁШГА ХОС ХУСУСИЯТЛАР ТАВСИФИ

**Ж. Ярашов, БухДУ магистранти,
п.ф.н., доцент Ғ.М. Салимов**

Ёшни давраш маълум даражада шартли ва унинг ўсим фазалари орасидаги тахмикий чегараларни ўрнатиш имконини беради, чунки ҳар бир ёш даврида жисмоний тарбия ўзининг фаркли томонларига эга. Организмнинг ёшга хос хусусиятлари жисмоний тарбия мазмуни ва усулиятини белгилаб беради, бу ерда ёшни ҳисобга олган ҳолда воситалар танланади, йўл қўйиладиган юкламалар ва талаб меъёрлари аниқланади. [1]

Одатда, педагогик амалиётда инсоннинг жисмоний ривожланиши, асосан, тананинг ўлчамлари (бўйи, гавда оғирлиги

ва кўкрак қафасининг айланаси) бўйича баҳоланади .

Ўқувчининг морфологик ривожланишида энг интенсив ўсиш 14 – 15 ва 15 – 16 ёшли даврларида кузатилади [3]. Ўсмирлик ёшларида гавда ўлчамларининг ўсиш табиатини тушунтира бориб, муаллифлар жинсий балоғатга етиш даврида содир бўладиган эндокрин аппаратининг ўзгариши сингари омилнинг таъсирини ўрганишган.

Юкорида баён этилганлардан критик даврлар тўғрисидаги назария онтогенез тўғрисидаги таълимотнинг асосий тизим ташкил этувчи омилларидан бири ҳисобланиши келиб чиқади.

Маълумки, жисмоний ривожланиш кўрсаткичлари функционал тизимларга нисбатан организмда ҳаётий жараёнлар фазаларини узоқроқ қайд этадилар ва биологик балоғатга етишни акс этишга хизмат қиладилар. Организмнинг жисмоний ривожланиш ва гавда тузилиши турлари билан характерланадиган морфологик хусусиятлари, яъни инсонлар ўртасидаги фарқларни ташқи намоён бўлиши тўғрисидаги бундай таълимотнинг ривожланишига сабаб морфологик белгилар организмнинг туғма хусусиятлари орқали аниқланиши ва тренировка натижасида, организмнинг функционал тизимларига кам ўзгариши тўғрисидаги фараз ҳисобланади.

Бундан ўсмирлар организми жисмоний ривожланишининг у ёки бу аломати, тахминан бўлса ҳам, уларнинг функционал имкониятларини характерлайдиган кўрсаткичлар бўлиб хизмат қилиши мумкин. Бундай койда жисмоний тарбия учун катта аҳамият касб этади, чунки бу ерда жисмоний ривожланиш ва гавда тузилиши хусусиятлари организмнинг функционал ва ҳаракатланиш имкониятларига мос ҳолда йўналтирилган жисмоний тарбиянинг у ёки бу восита ва усуллари кўлаш учун асосий мезон бўлиб хизмат қилади.

Турли ёш даврларида жисмоний ривожланиш кирраларини ўрганиш олдинги босқичлардан ажралмаган ҳолда, олдинги босқич натижаларини инобатга олган ҳолда амалга оширилиши лозим.

Жисмоний тарбия жараёнида айнан битта ёш гуруҳининг ичида ўз тенгдошларидан ҳам, паспорт ёшидан ҳам илгарилаб кетган ўсмирлар борлиги тўғрисидаги омилни ҳам инобатга олиш зарур. Бунинг акси ҳам кузатилиши, баъзи ўсмирларда ўсиш

темплари пасайган бўлиши мумкин.[2] Бундай ўсмирлар ҳар бир гуруҳда тахминан 10 – 20 %ни ташкил этади .

Шундай қилиб, ўсмирларнинг жисмоний ривожланиши масаласи бўйича илмий – услубий адабиёт маълумотларининг таҳлили қуйидаги умумлаштириш ишларини бажариш имкониятини беради:

– жисмоний ривожланишнинг даражаси ва гармониклиги (мослиги) ўсмирлар саломатлиги кўрсаткичларидан бири ҳисобланади;

– гавданинг узунлиги, массаси, кўкрак қафасининг айланаси, ўпканинг ҳаётий ҳажми, қўл ва гавдани тиклаш динамометрияси жисмоний ривожланишнинг асосий кўрсаткичлари ҳисобланади;

– ўсмир организмнинг шаклланиши морфогенез жараёнларининг интенсив содир бўлиши билан характерланади ва мазкур жараёнлар бир хил вақтда вужудга келмаслиги ва балоғатга етишнинг турлича темпларида намоён бўлади;

– жисмоний тарбия бўйича дастурларни тузишда ва ишлаб чиқишда ўсмирларнинг нотекис жисмоний ривожланиш омили инобатга олинмайди.

Тадқиқот маълумотларига кўра, жисмоний сифатларнинг ривожланиш темпларини пасайиш даврлари инсоннинг ёшидан қатъий назар танланган йўналишдаги ривожланиш учун ноқулай ҳисобланади. Акцентли (атайлаб, режа асосида) таъсир пайтини жисмоний сифатларнинг тезлашган ўсиш даврлари билан мос келиб қолиши ўсишнинг темпларини сезиларли даражада ошириш (шунинг ҳам қайд этиш керакки, шахс сифатларини ёшга боғлиқ ҳолда ривожланиш онтогенетик темплари қанча юқори бўлса, ўсиш темплари шунча катта бўлади) имкониятларини беради.

Мушак кучланишининг табақаланиши (дифференциаллашиш) даражаси болаларнинг белгиланган мушак кучланишини қайта тиклай олиш ва уни минимал миқдорда ошириш ёки камайтириш қобилиятлари билан аниқланади. Белгиланган мушак кучланишини 10 ёшли болаларда қайта такрорланиш аниқлиги унча катта эмас! У фақатгина 11 ёшдан 16 ёшгача бўлган даврда ортиб боради.

Ёши улғайиб борган сари кучлилик характеристикалари инсоннинг мушак тизимидаги ўзгаришларга чамбарчас боғлиқ ҳолда ривожланади. Бу ривожланиш ўз ритми ва темплари бўйича эркак ва аёлларда сезиларли даражада фарқ қилса ҳам қуйидаги умумий белгиларга эга бўлади: ривожланишнинг нотекислиги, ривожланишнинг интенсив ва секинлашган даврларининг мавжудлиги, ҳаётнинг айрим даврларида куч сифатлари ўсиш темплари тезлашади.

Адабиётлар:

1. Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги 1992 йил 14 январ. Ўзбекистон Республикаси қонуни.// Халқ сўзи 1992 йил 15 январ.
2. “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги 2000 йил 26 май. Ўзбекистон Республикаси қонуни.// Халқ сўзи 2000 йил 27 май.
3. “Оммавий спорт тадбирларини янада кучайтириш тадбирлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 4 ноябр қарори.// Халқ сўзи 2003 йил 5 ноябр.

OQOVA SUVLARNI TOZALASH BIOTEXNOLOGIYASI **L.T Yuldashev, BuxDU magistranti**

Hozirgi vaqtda eng muhim va hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan muammolardan biri bu suv va suv havzalarini har xil ifloslanishdan himoya qilishdir. Shaharlardan, sanoat korxonalaridan, qishloq xo'jalik ishlab chiqarishdan chiqadigan oqova suvlarni tozalash usullarini yaratish va ulardan xalq xo'jaligida foydalanish hozirgi zamon fanining oldida turgan dolzarb masalalardan hisoblanadi. Respublika miqyosida sanoat va qishloq xo'jaligining faollik bilan rivojlanishida, ko'p miqdorda toza suvlar ishlatilmoqda. To'qimachilik, oziq-ovqat mahsulotlarini qayta ishlashda, chorvachilik, parrandachilik korxonalarining texnologik jarayonlari toza suvlarining ifloslanishiga olib kelmoqda. Ifloslangan suvlar tozalanmasdan yoki chala tozalanib suv havzalariga tashlanmoqda.

Ishlab chiqarish korxonalaridan chiqadigan suvlarni biologik uslublar bilan tozalashni va ulardan qishloq xo'jaligida foydalanish sohasida Buxoro Davlat Universiteti yosh olimlari faollik bilan ilmiy-

	tarjimalari misolida)	
Ҳакимова Н.Н., Джалолова Д.Ф.	Тикувчилик саноати бичиш ишларида қўлланиладиган жиҳозлар	165
Hamidov M.E., Tairova M.M.	Qishloq xo'jaligida kooperatsiya munosabatlari va uni tashkil etishning huquqiy asoslari	169
Khaydar-Zade G.	The implementation of color symbolism in "The Great Gatsby" by F. Scott Fitzgerald	173
Худайбердиев И.Р.	Чорвачилик фермер хўжаликларида сутни сепарациялаш технологиясини такомиллаштирин	177
Ж. Ярашов Г.М. Салимов	Касб-хунар коллежининг жисмоний тарбия дарсларида ёшга хос хусусиятлар тавсифи.	179
Yuldashev L.T.	Oqova suvlarni tozalash biotexnologiyasi	182

Муҳаррир:

Ғ.Муродов

Техник муҳаррир:

Ғ.Самиева

Мусахҳих:

А.Қаландаров

Саҳифаловчи:

М.Ортиқова

Нашриёт лицензияси АИ № 178. 08.12.2010. Оригинал
макетдан бачишга рухсат этилди: 31.05.2017.
Бичими 60x84. Қағзи 16 шпонли. «Times New Roman»
гарн. Офсет босма усулида босилди. Офсет босма
қоғози. Босма тобоғи 12,5. Адади 55. Буюртма №61.

Бухоро вилоят Матбуот ва ахборот бошқармаси
"Dardona" нашриёти: Бухоро шаҳри М.Иқбол кўчаси 11-уй.
Баҳоси келишилган нарҳда.

"Sadriiddin Salim Buxoriy" МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Бухоро шаҳри М.Иқбол кўчаси 11-уй. Тел.: 0(365) 221-26-45